

Monika Paś

 <https://orcid.org/0000-0003-4566-3863>

 mpas@mnk.pl

Muzeum Narodowe w Krakowie

 <https://ror.org/01vyg6f62>

Sztuka kaligrafii na przykładzie prac Juliana Stanki

„Dwa są przymioty dobrego pisma, pierwszy czytelność, drugi piękność. Dwa te przymioty są nierozdzielne od siebie, żeby pismo było czytelnikowi równie zrozumiałe iak miłe”¹. Tymi słowami ksiądz Onufry Kopczyński (1735–1817), autor pierwszego podręcznika gramatyki języka polskiego, rozpoczął swoją *Naukę o dobrem piśmie*, która ukazała się w 1807 roku. Choć nie była to pierwsza publikacja z tej dziedziny w języku polskim, to sto lat później autorzy podręcznika kaligrafii do użytku szkolnego wskazali główne zalety tej książki, tj. „Słownictwo czyste polskie, wykład jasny i przystępny, zastosowanie ćwiczeń przygotowawczych, metody, linearnej i genetycznej”².

Niewiele wiadomo o Julianie Tomaszu Stanko (Stańko) poza tym, że był on kaligrafem i rysownikiem „rzeczy heraldycznych”, urodzonym

1 O. Kopczyński, *Nauka o dobrém piśmie*, Warszawa 1807, s. nlb.

2 J. Czernecki, J. Szablowski, S. Tauch, *Podręcznik do nauki kaligrafii dla użytku szkolnego i domowego*, Lwów 1904, s. 28.

w Krakowie w 1834 roku i zmarłym zapewne tamże po roku 1900³. Niestety, jak dotąd nie udało się ustalić, jakie odebrał wykształcenie. Jego nazwisko nie figuruje w spisie uczniów zapisanych do Gimnazjum św. Anny w Krakowie w latach 1800–1888, publikowanym przez Jana Lenieka. W Gimnazjum tym, które po 1834 roku było jedyną szkołą średnią przygotowującą do studiów uniwersyteckich, naukę kaligrafii jako przedmiot nieobowiązkowy, często połączony z nauką rysunków, przywrócono w 1844 roku. Do 1855 roku uczył jej tam Leon (Leonard) Nowakowski⁴. Kaligrafia była specyficznym przedmiotem, ponieważ nauczyciele mogli nakazać uczniom młodszych klas uczestniczenie w lekcjach. Decyzja zapadała po oględzinach zeszytów uczniowskich, gdyż według przepisów, wszystkie zadania pisemne miały być traktowane przez nauczycieli jako ćwiczenia kaligraficzne⁵. Niemniej jednak przeważnie niewielki procent uprawnionych uczniów uczestniczył w tych zajęciach. W 1891 roku Józef Czernecki (1847–1929), nauczyciel i autor podręczników kaligrafii, narzekał na „psucie się” pisma wśród uczniów, upatrując przyczynę tegoż w poleceniu wielokrotnego przepisywania tekstów w ramach kary oraz braku jasnej, jednolitej instrukcji zasad nauki⁶. Jego wskazówki miały

- 3 Zob. *Spis ludności z 31 XII 1900 r. Dzielnica VIII, tom XV*, Archiwum Narodowe w Krakowie, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1900, sygn. 29/89/O/1/15, poz. 568. Nazwisko Juliana (Juliusza) Tomasza Stanki – współtwórcy i wydawcy „Kuryera Teatralnego Lwowskiego” w roku 1871, notowane w *Bibliografii polskiej* Karola Estreichera jako autora *Wielmożni i biedacy. Szkic dramatyczny w 1 Akcie, napisany Wiérsem prozaicznym (podług oryginału P. Aubigny) przez Juliana Tomasza Stanko* (wyd. w Krakowie w 1861 roku), zgodnie z bazą Biblioteki Narodowej było pseudonim Ignacego Stankowskiego (1822–?). Zob. https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991022961459705066&context=L&vid=48OMNIS_NLO-P:48OMNIS_NLOP&lang=pl&search_scope=NLOP_IZ_NZ&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,contains,Wielmo%C5%BCni%20i%20biedacy&offset=0
- 4 Zob. *Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie*, oprac. J. Leniek, Kraków 1888. Z uczniów o tym nazwisku odnotowano Leopolda – zapisanego po raz pierwszy w 1852 i Wojciecha – zapisanego w 1856 roku, który podszedł do egzaminu dojrzałości.
- 5 Por. M. Stinia, *Państwowe szkolnictwo gimnazjalne w Krakowie w okresie autonomii galicyjskiej*, Kraków 2004, s. 172
- 6 Zob. J. Czernecki, *Kaligrafia w naszych szkołach średnich*, „Muzeum. Czasopismo Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych” 7 (1891) z. 3, s. 156–172.

na celu ogólną poprawę sytuacji, umożliwiając nabycie przez uczniów umiejętności czytelnego pisania, pożądanego na przykład w zawodzie kancelisty prowadzącego korespondencję lub księgi kupieckie. W przypadku prac Juliana Stanki tekst pisany ozdobnymi literami jest jedynie jednym z elementów kompozycji, co świadczy o ponadstandardowych umiejętnościach. Niemniej jednak na początkowym etapie nauki zapewne korzystał z podręcznika do kaligrafii, choćby popularnego opracowania Seweryna Oleszczyńskiego (1804–1876), który w latach 1822–1825 wykładał ten przedmiot w Liceum Warszawskim. Jego *Kalligrafia* doczekała się między 1821 a 1863 rokiem aż 24 edycji⁷. Nie była to jedyna publikacja Oleszczyńskiego z tej dziedziny, bo w 1848 roku wydał *Wybór ozdób kaligraficznych*⁸. W zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie znajduje się egzemplarz *Wzorów pisma polskiego, rosyjskiego, francuzkiego, niemieckiego i włoskiego przez Seweryna Oleszczyńskiego – nakładem J. Pliszewskiego & Comp. w Warszawie, w Instytucie Litograficznym Szkolnym*⁹. Na przykładzie tego, niestety zdekompletowanego albumiku, można zapoznać się z ówczesnymi metodami nauczania kaligrafii. W notce zamieszczonej w katalogu *Wystawy sztuki starożytnej i nowożytnej, stosowanej do przemysłu* zorganizowanej w gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, która odbyła się pod koniec 1889 roku, a w której Stanko brał udział, napisano, że „studiował grafikę heraldyczną w Wiedniu przy Muzeum Cesarskiem Techniczno-Przemysłowem”¹⁰. W powstałej 1867 roku Szkole Sztuk Stosowanych Cesarsko-Królewskiego Austriackiego Muzeum Sztuki i Przemysłu w Wiedniu (Kunstgewerbeschule des K.K. Österreichischen Museums für Kunst und Industrie) prowadzono różnorakie kursy, ale w ich opisach pismo i heraldyka zostały wyodrębnione jako przedmioty dodatkowe i pomocnicze dopiero w roku szkolnym 1902/1903. Nie jest jednak wykluczone, że wcześniej były elementami kursów malarstwa „zwierzęcego, kwiatowego i ornamentalnego” prowadzonych od 1868 roku.

7 Zob. K. Estreicher, *Bibliografia polska XIX stulecia*, t. 3: Ł–Q, Kraków 1876, s. 290.

8 Por. *Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda*, t. 7, Warszawa 1884, s. 293.

9 *Wzory pisma polskiego, rosyjskiego, francuzkiego, niemieckiego i włoskiego przez Seweryna Oleszczyńskiego – nakładem J. Pliszewskiego & Comp. w Warszawie, w Instytucie Litograficznym Szkolnym*, Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK III-ryc.-42358/1–20.

10 A. K., *Katalog wystawy sztuki starożytnej i nowożytnej, stosowanej do przemysłu w mies. listopadzie i grudniu 1889 r. w gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa odbytej*, Warszawa 1889, poz. 75, s. 15–16. W cytowanej notce zapewne jest mowa o K.K. Österreich. Museums für Kunst und Industrie.

Jednak nazwisko Juliusza Stanki (Stańki) nie figuruje na liście studentów, publikowanej i dostępnej w internecie¹¹.

Na podstawie nielicznych, dotychczas znanych prac, aktywność zawodową Juliana Stanki można zamknąć w latach 1871–1898. Od ok. 1868 do 1893 roku pracował „za granicą”¹². Z pewnością w latach 1880–1890 przebywał w Warszawie, o czym świadczą m.in. ogłoszenia zamieszczone w kolejnych wydaniach *Warszawskiego Rocznika Adresowego Firm Handlowych, Przemysłowych i Rękodzielniczych*¹³. Co ciekawe, raz figuruje w spisie malarzy pokojowych¹⁴, innym razem zaś odnotowany został w dziale „Rysowni i drzeworytni”¹⁵. W 1893 roku powrócił do Krakowa, o czym zawiadamiał w ogłoszeniach zamieszczonych w październikowych numerach „Nowego Kuriera Polskiego”: „JULIAN STANKO kaligraf-rysownik, po 25 letnim pobycie za granicą, osiadł w Krakowie, ulica Mikołajska 1. 7. Wykształcony w swym zawodzie wszechstronnie, wykonywa na papierze, pergaminie i materji: Dyplomy, Adresa, Laury imieninowe, Herby, Tablice genealogiczne, Winiety do fotografii i albumów, Monogramy do haftu białego i złotem, udziela (zbiorowo) lekcyj kaligrafii”¹⁶. We wcześniejszej reklamie informował, że także „stare upiększa i restauruje”¹⁷. W 1900 roku mieszkał na ul. Józefa 9. Zgodnie ze spisem ludności miasta Krakowa z tego roku był stanu wolnego, zatem przypuszczalnie nie pozostawił po sobie potomków. Daty i miejsca śmierci oraz pochówku jak dotąd nie udało się ustalić.

Przeprowadzona w pierwszej połowie bieżącego roku kwerenda ujawniła zaledwie kilka prac Juliana Stanki, które – poza zachowanymi

11 Zob. Schüler*innen-Datenbank, <https://kunstsammlungundarchiv.at/universitaetsarchiv/schueler-innen-datenbank/>

12 Por. *Julian Stanko* [ogłoszenie], „Nowy Kuryer Polski” 15.10.1893, nr 1, s. 4; 16.10.1893, nr 2, s. 2; *Julian Stanko* [ogłoszenie], „Nowy Kuryer Polski” 18.10.1893, nr 4, s. 4.

13 *W. Rafalskiego Warszawski Rocznik Adresowy Firm Handlowych, Przemysłowych i Rękodzielniczych: z dołączeniem adresów znakomitszych firm prowincyi powiększony kalendarzem rocznym i wiadomościami informacyjnymi na rok 1880*, Warszawa 1880, kol. 126; *Rafalskiego Warszawski Rocznik Adresowy Firm Handlowych, Przemysłowych i Rękodzielniczych: z dołączeniem adresów znakomitszych firm prowincji oraz wiadomości informacyjnych na rok 1886*, Warszawa 1886, kol. 129.

14 Zob. *W. Rafalskiego Warszawski Rocznik* [...] 1880, kol. 126.

15 Zob. *Rafalskiego Warszawski Rocznik* [...] 1886, kol. 129.

16 Zob. przyp. 12.

17 A. K., *Katalog wystawy sztuki starożytnej i nowożytnej*, poz. 75, s. 15–16.

w Muzeum Narodowym w Krakowie – są znane wyłącznie ze wzmianek prasowych. Katalogi biblioteczne (Biblioteki Narodowej i Jagiellońskiej) oraz muzealne (Muzeum Krakowa, Muzeum Warszawy, Muzeum Narodowego w Warszawie) nie notują tego nazwiska. Nie oznacza to całkowitego braku jego prac, które być może pozostają nierozpoznane ze względu na system katalogowania tego rodzaju dokumentów pod nazwiskiem osoby uhonorowanej dyplomem, a nie artysty, który go wykonał. Ponadto sygnatura zapisana inicjałami wplecionymi w ornament może nie być wyraźnie widoczna i została na przykład pominięta podczas opracowywania rekordu. Jak wspomniano, przez około dekadę Stanko pracował w Warszawie, czyli w zaborze rosyjskim. Nie jest wykluczone, że aby się utrzymać, realizował zlecenia Rosjan. Jeśli w zbiorach polskich zachowały się dokumenty pisane i sygnowane przez Stankę cyrylicą, to tym bardziej mogą wciąż pozostawać nierozpoznane.

Pierwszą, uchwytną pracą kaligrafa, jest *Rękopiśmienny zbiorek trzech modlitw do Bogarodzicy N.P.Maryi Królowej Polski*, zadedykowany przez autora w 1871 roku księżnej Jadwidze Adamowej z Sanguszków – matce księcia Adama Stefana Sapiehy. Był on pokazywany na wystawie czasowej poświęconej osobie kardynała, zorganizowanej w Muzeum Katedralnym na Wawelu w 1991 roku. Opis *Zbiorku modlitw* można przytoczyć jedynie za Krzysztofem Czyżewskim, autorem informatora wystawy: „Karta tytułowa ujęta jest w dekoracyjne obramienie, a karta następna ozdobiona iluminacją wyobrażającą Matkę Boską Częstochowską oraz herbami Polski i Litwy. Do rękopisu dołączono rysowany na kalce łaskami słynący wizerunek Matki Boskiej z Kodnia, szczególnej patronki kodeńskiej linii Sapiehów, z której wywodził się książę Adam Sapieha”¹⁸.

Pracą, którą można zaprezentować, jest ozdobny monogram dla Adriana Baranieckiego, wykonany w 1875 roku, przechowywany obecnie w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie¹⁹ (ryc. 1). Inicjały otoczone ozdobną bordiurą zostały narysowane na kartonie o 42,7 cm × 32,2 cm.

18 K. Czyżewski, *Książę kardynał Adam Stefan Sapieha, metropolita krakowski (1867–1951) (W 80. rocznicę konsekracji biskupiej i 40. rocznicę śmierci)*. Wystawa czasowa w Muzeum Katedralnym na Wawelu, Kraków 1991, s. 1. Ks. dr Wojciech Baran, Dyrektor Archiwum i Biblioteki Krakowskiej Kapituły Katedralnej, uprzejmie skierował mnie do Archiwum Kurii Krakowskiej, jednakże do dziś nie otrzymałam jakiegokolwiek odpowiedzi na kwerendę.

19 J. Stanko, *Monogram Adriana Baranieckiego*, Warszawa, Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK IV-V-181.

1. Julian Stan-
ko, *Monogram*
Adriana Ba-
ranieckiego,
Warszawa, Mu-
zeum Narodowe
w Krakowie,
nr inw.
MNK IV-V-181.
Fot. Pracownia
Fotograficzna
MNK: Kacper
Trzmiel.

Poniżej, przy dolnej krawędzi widnieje sygnatura: „wykonał piórem i poświęca Julian T. Stanko. 1875”. Wskazuje ona, że ta „laurka” podobnie jak *Zbiorek modlitw* dla księżnej Sapieżyny, nie powstała na zamówienie, lecz była indywidualnym dowodem pamięci autora dla dyrektora krakowskiego Muzeum Techniczno-Przemysłowego. Dziesięć lat później, w 1885 roku Stanko ponownie uhonorował Baranieckiego wykonanym przez siebie dyplomem, także znajdującym się w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie²⁰ (ryc. 2). Poszczególne frazy dedykacji zostały napisane różnymi krojami pisma na kartonie o wymiarach 64 × 48 cm. Tekst otacza prostokątna bordiura wypełniona stylizowanym ornamentem arabeskowym, w którą wpisane zostały tarcze z herbami – Litwy, Rusi i Sas Baranieckich oraz przedstawienie orła na panopliach, na tle gałązek lauru i dębu. Herb Krakowa pod koroną, ujęty malowanymi srebrnym kolorem gałązkami lauru i dębu oraz otoczony wicią bluszczu, stanowi tło litery „W”. Tę pracę wykonaną „w hołdzie czci głębokiej i w dowód należnej [Baranieckiemu] wdzięczności” autor podpisał inicjałami z dopiskiem „Krakowianin”.

W sierpniu 1887 roku w warszawskim dzienniku „Słowo” zamieszczono informację, że Julian Stanko wysłał na „wystawę krakowską” próbę swojej pracy. Był to „okaz artystycznej roboty i niespożytej cierpliwości, przypominający słynne prace artystyczno-kaligraficzne mnichów średniowiecznych. W pięknych, delikatnie, różnemi barwami ozdobionych ramkach, mieści się tekst antyfony, wypisany literami różnej wielkości i kształtów. Okaz ten świadczy, że pan S. doprowadził swoją sztukę do prawdziwej doskonałości”²¹. Nazwisko kaligrafa nie pojawia się jednak w „Oddziale sztuki polskiej” w *Katalogu Pierwszej Wielkiej Wystawy Sztuki Polskiej w Krakowie*, która odbyła się we wrześniu tego roku²².

Z kolei pod koniec 1889 roku w gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie zorganizowano „Wystawę sztuki starożytnej i nowożytnej, stosowanej do przemysłu”. Na niej, w dziale sztuki nowożytnej, Stanko zaprezentował „Kolekcję herbów, godeł dawnych ziem, województw i miast, wykonaną akwarelami, złotem i gwaszem”²³. Za wykonanie tej kolekcji,

20 J. Stanko, *Adres dla Adriana Baranieckiego*, Warszawa, 1885, Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK IV-V-180.

21 *Wiadomości różne*, „Słowo” 29.08.1887, s. 3.

22 Zob. *Katalog Pierwszej Wielkiej Wystawy Sztuki Polskiej w Krakowie, we wrześniu 1887*, Kraków 1887.

23 A. K., *Katalog wystawy sztuki starożytnej i nowożytnej*, poz. 75, s. 15–16.

2. Julian Stan-
ko, *Adres dla*
Adriana Ba-
ranieckiego,
Warszawa, 1885,
Muzeum
Narodowe
w Krakowie,
nr inw.
MNK IV-V-180.
Fot. Pracownia
Fotograficzna
MNK: NN.

tym razem odnotowanej w katalogu wystawy, został odznaczony przez komitet Muzeum brązowym medalem²⁴.

Jak się wydaje, jednym z pierwszych zamówień, które zrealizował po powrocie do Krakowa, było wykonanie dyplomu dla prof. dr. Alfreda Obalińskiego (1843–1898), chirurga, pioniera polskiej urologii oraz inicjatora powstania i prezesa Ochotniczego Towarzystwa Ratunkowego. Członkowie Towarzystwa wzięli udział w obchodach jubileuszu, urządzonych dla profesora przez kolegów lekarzy i uczniów 7 października 1893 roku. Podczas uroczystości ówczesny wiceprezes Towarzystwa, doc. dr Aleksander Bossowski, wręczył Jubilatowi dyplom członka honorowego²⁵. Nie wiadomo, jak wyglądał zamówiony dyplom, musiał jednak robić wrażenie, skoro w „Kurierze Polskim” zamieszczono pełną uznania dla jego autora notatkę:

Prawdziwem arcydziełem kaligrafi i rysunku jest dyplom, jaki Towarzystwo ratunkowe ofiarowało prof. Obalińskiemu, podczas obchodu jubileuszowego szanownego profesora. Wykonał ten dyplom pan Julian Stańko, krakowianin, od niedawna w Krakowie osiadły, człowiek już starszy, pracujący w zawodzie swoim bardzo u nas niepopłatnym i dlatego tak mało uprawianym z całym zamiłowaniem. Roboty pana Stanka, któreśmy oglądali, wyróżniają się od litograficznych, zawsze szablonowych, nadzwyczajną czystością wykonania, olbrzymią fantazją układu, smakiem w doborze barw i wypukłością stawianych przez tego artystę w swoim zawodzie liter. Ów sposób wypukłego malowania, jak przypuszczamy, musi być tajemnicą artysty, bo nam się nie zdarzyło widzieć ani u nas, ani za granicą, nic równie ładnie się przedstawiającego. Powinszować możemy Krakowowi takiej siły, jaką w osobie pana Stańko zyskał, tem więcej, że dotychczas w wielkim kłopotcie bywali ci wszyscy, którym wypadło starać się o wykonanie jakiegoś napisu ozdobnego kart tytułowych do albumów itp. Jesteśmy przekonani, że wiadomość o tej miary kaligrafie przyda się naszym czytelnikom, a panu Stankowi przysporzy robót, za które wiele pieniędzy dotychczas do Lipska i Wiednia od nas wychodziło²⁶.

24 Por. *Nagrody na wystawie starożytności*, „Gazeta Warszawska” 15.01.1890, nr 12, s. 2;

Nagrody na wystawie sztuki w muzeum, „Słowo” 17.01.1890, nr 12, s. 4.

25 Zob. III. *Sprawozdanie Krakowskiego Ochotniczego Towarzystwa Ratunkowego z czynności w roku 1893*, Kraków 1894, s. 8.

26 *Kronika*, „Kurier Polski” 10.10.1893, nr 279, s. 3.

3. Julian Stanko,
*Adres imieninowy dla Adama
Asnyka*, Kraków,
1893, Muzeum
Narodowe
w Krakowie,
nr inw.
MNK III-
-r.a-18389.
Fot. Pracownia
Fotograficzna
MNK: Andrzej
Chęć.

W tym samym, 1893 roku, Stanko wykonał laurkę – powinszowanie z okazji imienin dla Adama Asnyka – przechowywaną w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie²⁷ (ryc. 3). Ponad ozdobnie kaligrafowaną dedykacją widnieje monogram solenizanta spięty otwartą koroną i ujęty gałązkami laurowymi, na których przecięciu siedzi sowa, otoczona tarczami herbowymi z orłem po lewej i Krakowa po prawej stronie. Z lewej strony całość otacza łagodnym łukiem wić złożona z kłosów zbóż, chabrów i kąkolu, przewiązana wstęgą, na której widnieje data „1893 / 24 grudnia”. Ta barwna kompozycja została wykonana gwaszem i tuszem na kartonie o wymiarach 50,0 cm × 33,3 cm. Sygnatura Juliana Stanki widnieje w prawym dolnym rogu, wpisana między gałązkami wici. Ostatnią pracą, o której – jak dotąd – udało się odnaleźć wzmiankę, był dyplom zawierający podziękowanie księdza infułata Józefa Krzemieńskiego (1835–1912) dla donatora i jego rodziny za kielich Józefa Hakowskiego (1834–1897), ofiarowany w 1898 roku do Kościoła Najświętszej Maryi Panny w Krakowie²⁸. Zgodnie z opisem dziennikarza „Czasu” pierwsza strona pergaminowego dyplomu ozdobiona była widokiem owego kościoła i herbem Krakowa, zaś tekst podziękowania otoczony akwarelą i złożonymi ramkami.

Na przykładzie zaledwie trzech znanych obecnie kaligraficznych prac Juliana Tomasza Stanki trudno wysnuwać wnioski na temat jego rozwoju artystycznego. Artefakty tego rodzaju niemal jak w przysłowiowej soczewce skupiają w sobie wiele aspektów – są dziełami sztuki kaligrafii osadzonymi w konkretnym historycznym kontekście, upamiętniają uhonorowanych nimi adresatów, zleceniodawców i samego twórcę. Tym samym dają szerokie pole do badań o charakterze prozopograficznym. W porównaniu do litografowanych dyplomów, powielanych w wielu egzemplarzach, są to prace unikatowe i indywidualne, tym bardziej zatem zasługują na uwagę nie tylko historyka sztuki i historyka kultury materialnej. Trzeba podkreślić, że te zachowane w Muzeum Narodowym w Krakowie nie zostały wykonane na zamówienie, dlatego nie można ocenić, jak Stanko realizował płatne zlecenia i w jaki sposób je sygnował. Mimo że kompozycje te wydają się szablonowe, należy podkreślić staranność i precyzję ich wykonania, jak również stosunkowo twórczą interpretację popularnych w XIX wieku wzorów pisma. W ich układzie widoczne jest

27 J. Stanko, *Adres imieninowy dla Adama Asnyka*, Kraków, 1893, Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK III-r.a-18389, Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK III-r.a-18389.

28 Por. *Sprawy miejskie. Podziękowanie za ofiarę*, „Czas” 19.03.1898, nr 64, s. 2.

zachowanie odpowiednich proporcji, co zalecał cytowany na wstępie Kopczyński: „Dobroć wszelkiego pisma zwiśla istotnie od proporcji czyli stosunku, który być powinien, tak między częściami jednejże postaci pisowney, iako między iedną a drugiem postaciami. Ta sama proporcya robi całą czytelność i piękność pisma”. Warto też zwrócić uwagę na fakt, że zostały wykonane z myślą o dwóch, zasłużonych nie tylko dla Krakowa postaciach.

Bibliografia

- A. K., *Katalog wystawy sztuki starożytnej i nowożytnej, stosowanej do przemysłu w mies. listopadzie i grudniu 1889 r. w gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa odbytej*, Warszawa 1889.
- Czernecki J., Szablowski J., Tauch S., *Podręcznik do nauki kaligrafii dla użytku szkolnego i domowego*, Lwów 1904.
- Czernecki J., *Kaligrafia w naszych szkołach średnich*, „Muzeum. Czasopismo Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych” 7 (1891) z. 3, s. 156–172.
- Czyżewski K., *Ksiązę kardynał Adam Stefan Sapieha, metropolita krakowski (1867–1951) (W 80. rocznicę konsekracji biskupiej i 40. rocznicę śmierci). Wystawa czasowa w Muzeum Katedralnym na Wawelu*, Kraków 1991.
- Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda*, t. 7, Warszawa 1884.
- Estreicher K., *Bibliografia polska XIX stulecia*, t. 3: Ł–Q, Kraków 1876.
- Julian Stanko [ogłoszenie], „Nowy Kurjer Polski” 15.10.1893, nr 1, s. 4; 16.10.1893, nr 2, s. 2; 18.10.1893, nr 4, s. 4.
- Katalog pierwszej wielkiej wystawy sztuki polskiej w Krakowie, we wrześniu 1887*, Kraków 1887.
- Kopczyński O., *Nauka o dobrém piśmie*, Warszawa 1807.
- Kronika, „Kurjer Polski” 10.10.1893, nr 279, s. 3.
- Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie*, oprac. J. Leniek, Kraków 1888.
- Nagrody na wystawie starożytności*, „Gazeta Warszawska” 15.01.1890, nr 12, s. 2.
- Nagrody na wystawie sztuki w muzeum*, „Słowo” 17.01.1890, nr 12, s. 4.
- Rafalskiego Warszawski Rocznik Adresowy Firm Handlowych, Przemysłowych i Rękodzielniczych: z dołączeniem adresów znakomitszych firm prowincji oraz wiadomości informacyjnych na rok 1886*, Warszawa 1886.

Schüler*innen-Datenbank, <https://kunstsammlungundarchiv.at/universitaetsarchiv/schueler-innen-datenbank/> (21.05.2025)
Spis ludności z 31 XII 1900 r. Dzielnica VIII, tom XV, Archiwum Narodowe w Krakowie, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1900, sygn. 29/89/0/1/15, poz. 568.
Sprawy miejskie. Podziękowanie za ofiarę, „Czas” 19.03.1898, nr 64, s. 2.
Stinia M., *Państwowe szkolnictwo gimnazjalne w Krakowie w okresie autonomii galicyjskiej*, Kraków 2004.
[Trzecie] III. *Sprawozdanie Krakowskiego Ochotniczego Towarzystwa Ratunkowego z czynności w roku 1893*, Kraków 1894.
W. Rafalskiego *Warszawski Rocznik Adresowy Firm Handlowych, Przemysłowych i Rękodzielniczych: z dołączeniem adresów znakomitszych firm prowincyi, powiększony kalendarzem rocznym i wiadomościami informacyjnymi na rok 1880*, Warszawa 1880.
Wiadomości różne, „Słowo” 29.08.1887, nr 190, s. 3.

Abstrakt

Monika Paś

Sztuka kaligrafii na przykładzie prac Juliana Stanki

Artykuł prezentuje prace Juliana Stanki (Stańki; 1834–po 1900), mało znanego kaligrafa – artysty urodzonego w Krakowie i przez pewien czas działającego w Warszawie. Jak dotąd, większość z nich znana jest wyłącznie z notek prasowych, zaledwie trzy przechowywane są w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie. Na ich przykładzie przedstawiono artystyczną sferę kaligrafii, pozostającą na marginesie opracowań naukowych. Zazwyczaj pojawia się ona w kontekście omówień jubileuszy osób obdarowywanych okolicznościowymi dyplomami i adresami, których autorzy często pozostają anonimowi.

Słowa kluczowe:

Julian Stanko (Stańko), kaligrafia, Muzeum Narodowe w Krakowie, dyplomy

Abstract

Monika Paś

The art of calligraphy as exemplified by the works of Julian Stanko

This article presents the works of Julian Stanko (Stańko; 1834–after 1900), a little-known calligrapher-artist born in Krakow and for a period active in Warsaw. To date, most of his works are known only from press mentions; only three pieces are held in the collection of the National Museum in Krakow. These works illustrate the artistic sphere, which remains marginalized in scholarly studies. Such artifacts typically appear in the context of discussions of anniversaries of recipients of commemorative diplomas, whose authors often remain anonymous.

Keywords:

Julian Stanko (Stańko), calligraphy, National Museum in Krakow, diplomas